

РОЗДІЛ 1

Другий катаклізм почався у 1996 році, коли закінчувалось моє одинадцяте життя. Я знову вмирав, спливаючи в теплому серпанку морфію, який вона перервала своєю появою. Тієї самої миті по моїй спині немов ковзнув кубик льоду.

Їй було сім років, а мені — сімдесят вісім. Вона мала пряме світле волосся, зтягнуте в довгий хвіст; я ж до того часу геть посивів, і на моїй голові залишилося лише кілька прядок. Я носив лікарняний халат, який даремно намагався привчити мене до смиренності, а моя гостя, навпаки, вдягнула яскраво-синю шкільну форму та капелюх із фетру. Вона сіла на край мого ліжка, теліпаючи ногами, і зазирнула мені в очі. Потім перевірила кардіомонітор, прищеплений до моїх грудей, і, помітивши, що я вимкнув сигнал тривоги, помацала мій пульс.

— Я вас мало не загубила, докторе Оґесте, — сказала вона.

Дівчинка говорила літературною німецькою мовою з берлінським акцентом, але це було не так важливо: вона могла звернутися до мене будь-якою мовою світу і її вимова однак була б гарною. Я помітив, як дівчинка почухала ліве коліно — її білі панчохи намокли від дощу, і ноги свербіли.

— Мені треба надіслати повідомлення назад у часі, — промовила вона, не перериваючи свого заняття. — Якщо, звісно, час зараз має якесь значення. Оскільки ви так зручно вмираєте, я прошу вас передати необхідну інформацію тим відділам клубу, до яких ви належите. Так само передали її й мені.

Я намагався щось сказати, але слова плуталися, і довелося промовчати.

— Світ доходить кінця, — мовила дівчинка. — Це повідомлення постійно передається від дитини до дорослого. Воно з'являється за тисячу років від цього моменту, і майбутні покоління передають його тим, хто народився раніше, намагаючись усіх нас попередити. Світ доходить кінця, і ми не можемо нічого вдіяти. Тепер усе залежить від вас.

Я тямив, що говорити хоч якось зрозуміло можу зараз тільки тайською. І єдиним словом, яке мені вдалося подумки утворити, було «чому».

«Ні, — поспішно додав я подумки. — Я питаю вас не про те, чому доходить кінця цей світ. Я хочу знати інше: чому це так важливо?»

Дівчинка всміхнулась: зрозуміла, що я хотів сказати. Нахилившись ближче, вона прошепотіла мені на вухо:

— Світ доходить кінця — так і повинно бути. Але кінець світу наближається надто швидко.

Це був початок кінця.

РОЗДІЛ 2

Почнімо спочатку.

Я можу розповісти вам багато про що: наприклад, про клуб, катаклізм, своє одинадцяте життя і страшні смерті, які настали після цього. Або про жорстокість, яка спалахує,

а потім згасає, і про безпричинну відплату. Проте мої слова не матимуть жодного значення, доки ви не зрозумієте, з чого все почалося.

Мене звати Гаррі Огест.

Ім'я мого батька — Рорі Едмонд Гальн, а матері — Елізабет Лідміл. Проте дізнався я про це лише у третьому житті.

Не знаю, чи варто казати, що мій батько згвалтував мою матір. З погляду закону розглядати цю справу доволі складно: розумна людина легко могла схилити вирок присяжних у той чи інший бік. Мені сказали, що вона не кричала, не пручалася й навіть не відмовлялась, коли він прийшов до неї в кухню в ніч мого зачаття. Через двадцять п'ять хвилин ганебної пристрасті — бо злість, гнів та ревності можна також назвати своєрідною пристрастю — він помстився своїй невірній дружині за допомогою кухонного дівчиська. Отже, можна сказати, що мою матір ніхто не змушував погоджуватися, але треба зважити на те, що їй тоді було тільки двадцять років. Вона працювала й жила в домі мого батька, і їй майбутнє цілком залежало від його грошей та доброзичливості його родини. Тож можу побитися об заклад, що вона не мала вибору: мусила підкорятися так, немов їй до горла приставили ножа.

Коли вагітність матері стала помітною, батько вже повернувся до військової служби у Франції. Там він повинен був служити до кінця Першої світової війни таким собі непримітним майором у Шотландській гвардії. Можна сказати, що йому пощастило. Умінню бути непримітним у військовому конфлікті, де гинули цілі полки, годі позаздрити. Отже, у родині заправляла всім мати мого батька, тобто моя бабуся. Її звали Констанція Гальн, і восени 1918 року вона вигнала мою матір з дому, не давши рекомендацій. Чоловік, який через певний час став моїм названим батьком —

і, чесно кажучи, він був кращим батьком, аніж будь-який біологічний родич, — відвіз мою матір на задку воза на ринок і покинув її там. Залишивши її кілька шилінгів у гаманці, він порадив звернутися по допомогу до інших знедолених жінок графства. Кузен Алістер, який мав хіба восьмушку спільного з материним генетичного матеріалу, але більш ніж компенсував брак сімейних зв'язків надлишком багатства, дав моїй матері роботу на паперовій фабриці в Единбурзі. Спочатку все було добре, але час минав, материн живіт ріс дедалі більше, і їй було важко виконувати свої обов'язки. Тоді її тихенько звільнив якийсь молодший чиновник, який знав Алістера. У відчаї Елізабет Лідміл написала моєму біологічному батькові, але лист перехопила моя прониклива бабуся і знищила його раніш, ніж Рорі Гальн устиг прочитати благання моєї матері. І 31 грудня 1918 року мати витратила останні пенні на потяг, який прямував від Единбурзького вокзалу Веверлі до Ньюкасла. Десь за десять миль на північ від містечка Бервік-апон-Твід у неї почалися перейми.

Я народився в жіночому туалеті на станції, і при пологах були присутні тільки двоє людей: член профспілки Дуглас Кренніч та його дружина Пруденс. Я дізнався, що начальник станції стояв біля дверей, не дозволяючи зайти у приміщення невинним жінкам. Руки він стиснув за спиною, а кашкет, припорошений снігом, насунув на очі в тій манері, яку я завжди вважав потайною та злісною. День був святковий, і о цій пізній порі в лікарні нікого не було; лікарю знадобилося понад три години, щоб дістатися до станції. Прийшов він запізно. Кров уже застигала на підлозі, Пруденс Кренніч тримала мене на руках, а мати вже померла. Обставини її смерті я знаю тільки зі слів Дугласа, але мені здається, що вона просто стекла кров'ю. На її могилі такий напис: «Ліза, 1 січня 1919 року. Хай

янголи допоможуть їй знайти світло». Коли власник похоронного бюро спитав, що саме написати на пам'ятнику, пані Кренніч зрозуміла, що навіть не знає повного імені своєї матері.

Відтак почалися суперечки про те, що робити з цією дитиною, яка так несподівано осиротіла, тобто зі мною. Гадаю, пані Кренніч дуже хотіла забрати мене до себе, але їй довелося зважити на брак фінансів та інші практичні складнощі. До того ж Дуглас Кренніч був проти її бажання: він надто твердо й буквально трактував закон і брав до серця поняття власності. Стверджував, що в дитини є батько, а в батька є права на дитину. Це твердження було б доволі спірним, якби матір не мала при собі адресу мого майбутнього названого батька: можливо, вона хотіла, щоб він допоміг їй зв'язатися з моїм біологічним батьком Рорі Гальном. Креннічі попитали, чи міг я бути сином цього чоловіка, Патріка Огеста. Ці розпитування викликали справжній переполох у тому селі, де жив Патрік. Адже він уже давно був одружений з моєю майбутньою названою матір'ю Гарріет Огест; щоправда, у них не було дітей, а безплідний шлюб у прикордонному селі, де презервативи були заборонені аж до 1970-х років, завжди викликав палкі суперечки. Ця справа була такою неймовірною, що чутки одразу дійшли до маєтку Гальнів, де жила моя бабуся Констанція, двоє моїх тіток — Вікторія й Олександра, мій двоюрідний брат Клемент і Лідія, нещаслива дружина мого батька. Гадаю, бабуся одразу запідозрила, хто мої батьки та за яких обставин я народився, але брати за мене відповідальність відмовилась. Втрутилася Олександра, моя тітка, яка мала самовладання та співчуття — ті риси, котрих не вистачало іншим членам її родини. Вона розуміла, що тільки-но розкриється справжнє ім'я моєї мертвої матері, як підозра впаде на їхню родину. Олександра запропонувала Патріку

та Гарріет такий варіант: якщо Огести всиновлять дитину і виростять її як рідну, родина Гальнів підпише та засвідчить усі необхідні документи, щоб припинити будь-які чутки про позашлюбний зв'язок, адже у графстві не було нікого авторитетнішого. Олександра пообіцяла особисто подбати про те, щоб Патрік і Гарріет щомісяця отримували виплати за свої страждання й на підтримку дитини. Коли хлопчина підросте, вона простежить за тим, щоб у нього були гарні можливості — звісно, вони не будуть надто розкішними, але й не тими, які мали випасти на долю бастарда.

Патрік і Гарріет трохи посперечались, але врешті-решт пристали на пропозицію. Я ріс їхнім сином, Гаррі Огестом, і тільки у своєму другому житті усвідомив, звідки я і хто насправді.

РОЗДІЛ 3

Кажуть, що кожен з нас, хто проживає життя по колу, має пройти три стадії: заперечення, дослідження та прийняття.

Ці стадії доволі поверхові й мають багато різних відтінків, які годі передати трьома словами. Заперечення, наприклад, можна поділити на декілька цілком банальних реакцій: суїцид, пригніченість, божевілля, істерику, самотність, саморуїнування. Як і переважна більшість калачакра, у перших життях я пройшов майже всі ці етапи, і спогади досі точать мене, як вірус, що застиг у шлунку.

Перехід до останньої стадії — прийняття — для мене був напрочуд важким і непримітним.

Моє перше життя не відрізнялось від життя інших людей. Як і всю молодь, мене забрали до армії, і я повинен був битися у Другій світовій війні, де служив звичайнісіньким собі піхотинцем. Мій внесок у війну був доволі

скромним, і життя після неї навряд чи було якимсь визначним. Я повернувся до маєтку Гальнів і обійняв посаду, яку колись обіймав Патрік: він доглядав тутешні околиці. Мене зростили в любові до землі, і я полюбив її, як і мій названий батько. Мені подобалися її запах після дощу й раптове шипіння ялівцю, коли все його насіння водночас вибухає і злітає в повітря. Може, я й почувався трохи відокремленим від решти суспільства, бо був єдиною дитиною в сім'ї й не мав брата, з яким міг би проводити час. Однак насправді я не розумів, як це — бути самотнім, тому що не мав відповідного досвіду.

Коли помер Патрік, мене офіційно влаштували на роботу. Щоправда, до того часу майно Гальнів уже було майже розтрачене через розгульний спосіб життя одних членів сім'ї та бездіяльність інших. У 1964 році всю власність Гальнів і мене разом із нею купив Національний фонд, і останні роки свого життя я провів, указуючи перехожим дорогу через болота, які оточували маєток та вже давно заросли травою. Час спливав, і я бачив, як стіни маєтку повільно занурювались у мокрий чорний бруд.

Я помер у 1989 році, коли впала Берлінська стіна. Останні дні доживав у лікарні Ньюкасла — розлучений пенсіонер, який не мав дітей. Навіть перед смертю мені здавалось, що моїми справжніми батьками були давно покійні Патрік і Гарріет Огест. Урешті-решт я помер від множинної мієломи — хвороби, яка наздоганяла мене щоразу, в кожному житті: вона поширювалася в тілі, доки воно не переставало працювати.

Після смерті я знову народився в жіночому туалеті на станції Бервік-апон-Твід, на самому початку 1919 року, і до мене повернулися всі спогади про попереднє життя. Цілком природно, що все це викликало в мене доволі банальну реакцію: я геть збожеволів. Усвідомивши, що

нещодавно був дорослим і прожив багато років, я спочатку відчував сум'яття, потім сумніви та агонію. Я кричав у відчаї. Ніхто не розумів, що зі мною відбувається. Урешті-решт у сім років мене віддали до психіатричного закладу, який називався «Лікарня Святої Марії для нещасних випадків». І я справді вірив, що там мені й місце, аж поки, після шести місяців ув'язнення, не викинувся з вікна кімнати на третьому поверсі.

Згадуючи це зараз, я розумію, що трьох поверхів звичай недостатньо, щоб забезпечити швидку та відносно безболісну смерть, яка й потрібна за таких обставин. Я легко міг зламати ноги, однак зберегти свідомість, але мені пощастило. Я вдарився головою, і так скінчилося моє друге життя.

РОЗДІЛ 4

Щороку настає такий час, коли пустка оживає. На жаль, вам не довелося цього побачити, бо ми, гуляючи в сільській місцевості, пропустили ті кілька дорогоцінних годин пробудження природи. Натомість небо посіріло і стало того самого сланцевого кольору, що й каміння під ногами, а через посуху земля перетворилася на запилюжені коричневі грудки. До речі, одного разу намело так багато снігу, що годі було відчинити двері, — мені довелося вилазити у вікно й розгрібати снігові намети, щоб вибратися на волю. Я пригадую 1949 рік — тоді, здається, п'ять днів безперервно дощило. Вам так і не довелося побачити ті кілька годин після дощу, коли околиці стають бузково-жовтого кольору, а повітря пахне чорною благодатною землею.

Завдяки манерам, які я набував протягом багатьох життів, ви ще на початку нашої дружби цілком правильно